

Tygodnik Gospodarczy

Rok III

Poznań, dnia 12 lipca 1947

Nr 28

TREŚĆ: Wiadomości skarbowe — ulgi inwestycyjne (str. 277 — Luźratrzy społeczni (str. 277) — Dowody wewnętrzne (str. 277 i 278) — Poradnik księgowego — Uwagi do kalkulacji przemysłowej (str. 278) — Zabezpieczenie reszty ceny kupna przed zmianą wartości pieniądza (str. 279) — Kartoteka.

Obywatelskie Komisje Podatkowe

Ustawą z dnia 2 czerwca 1947 r. (Dz. U. R. P. Nr 43/1947, poz. 219) utworzone zostały na okres od dnia 1 lipca 1947 do 30 czerwca 1948 Obywatelskie Komisje Podatkowe.

Powołanie do życia tych komisji wydaje się być jednym z ostatecznych a stąd też najbardziej rygorystycznych posunięć centralnych władz skarbowych na drodze do tzw. urealnienia zeznawanych przez podatników obrotów i dochodów.

Umieszczenie tej ustawy w szeregu ustaw zmieniających do uzdrowienia stosunków gospodarczych poprzez zwalczanie drożyzny i nadmiernych zysków w obrotach handlowych, mogłoby prowadzić do wniosku, iż ma ona spełnić rolę w tym łańcuchu ustaw równorzędną; wniosek taki byłby jednak uzasadniony tylko częściowo jeśli zważyć, że polityka podatkowa posiada z natury rzeczą przede wszystkim charakter rejestracyjny a zatem poprzedzona być musi zakończeniem procesu przemian gospodarczych a nawet procesu ukształtowania ich form.

W przeciwnym bowiem razie, system podatkowy wyprzedza daleko przemiany gospodarcze i staje się orężem, który wpływa na przebieg procesów ekonomicznych, co według częstych oświadczeń czynników oficjalnych nie powinno mieć miejsca.

Jeżeli według tego co się mówi i słyszy — ostrze tej ustawy ma być skierowane przeciw komórkom „gospodarki nielegalnej”, tzn. przeciw „osobom trudniącym się nielegalnymi procedurami zarobkowymi”, to zastrzeżenia budzi powołanie do życia tego rodzaju instytucji, której zadaniem w myśl ustawy jest orzekanie o wysokości podstawy opodatkowania właśnie podatników ujawnionych tzn. takich, którzy nie tylko swego „procederu zarobkowego” nie ukrywają lecz nawet prowadzą księgi handlowe, uproszczone lub podatkowe, składają zeznania podatkowe, wykazy, deklaracje, bądź inne materiały służące do ustalania podstawy opodatkowania.

Na podstawie zaś dotychczas wydanych przepisów, władze skarbowe są niewątpliwie w posiadaniu pełni środków umożliwiających im należytą korekturę materiału wymiarowego.

Jeżeli przy tym zważyć, iż elementem głównym w ustawie jest oparcie działalności nie tylko Obywatelskich Komisji Podatkowych lecz właśnie władz skarbowych łącznie z komisjami odwoławczymi(!) o zasadę „swobodnego uznania”, to nie można oprzeć się wrażeniu, iż omawiana ustawa stanowić ma dla władz skarbowych pewnego rodzaju „alibi” przy ustalaniu podstaw opodatkowania w sposób nie mający dużo wspólnego z rozpracowanymi do finezji dekretami o postępowaniu podatkowym i materialnymi prawami podatkowym.

Mając na względzie tych kilka uwag wstępnych, należy podać analizie poszczególne postanowienia ustawy.

Obywatelska komisja podatkowa składa się: z przewodniczącego, z zastępcy przewodniczącego, 12 ławników i tyluż zastępców, powołanych przez właściwe terytorialnie powiatowe (miejskie) rady narodowe.

Jednakże obywatelska komisja podatkowa orzeka w komplecie, składającym się z przewodniczącego lub jego zastępcy oraz wyznaczonych przez przewodniczącego lub jego zastępcę 4 ławników. W posiedzeniach obywatelskich komisji podatkowych uczestniczy przedstawiciel zespołu luźratörów społecznych z głosem doradczym — (o instytucji luźratörów społecznych będzie mowa w odrębnym komunikacie).

Właściwość miejscowa obywatelskich komisji podatkowych pokrywa się z właściwością miejscową urzędów skarbowych (rewizyjnych), przy czym urząd skarbowy (rewizyjny) jest również siedzibą komisji i załatwia jej czynności biurowe.

Obywatelska Komisja Podatkowa powołana jest do orzekania o wysokości podstawy opodatkowania w zakresie podatków bezpośrednich i danin, pobieranych na rzecz Skarbu Państwa, w

sprawach przekazanych jej przez urząd skarbowy (rewizyjny).

Obywatelska Komisja Podatkowa orzeka według swobodnego uznania na podstawie posiadanego materiału wymiarowego. Wynika z tego, iż nie posiada ona inicjatywy w kierunku ustalenia wysokości podstawy opodatkowania działając jedynie na zgłoszone jej w tej mierze wnioski władzy skarbowej.

Urząd skarbowy (rewizyjny) przekazuje obywatelskiej komisji podatkowej sprawy w przypadkach:

1. gdy księgi handlowe, uproszczone lub podatkowe, zeznania podatkowe, wykazy, deklaracje, bądź inne materiały, służące do ustalenia podstawy opodatkowania, nie obejmują według **uzasadnionego przekonania** urzędu całości obrotu lub dochodu podatnika, a urząd nie rozporządza danymi, uprawniającymi do pominięcia tych materiałów, i gdy podatnik mimo wezwania nie skorygował zeznania do wysokości, uznanej przez urząd skarbowy za słuszną.

2. gdy urząd skarbowy (rewizyjny) otrzymuje materiał od lustratora społecznego; jeżeli materiał ten nie jest zdaniem urzędu wystarczający do ustalenia wysokości zobowiązań podatkowych zgodnie z pisemnym wnioskiem lustratora społecznego, urząd obowiązany jest przekazać sprawę obywatelskiej komisji podatkowej do rozstrzygnięcia.

W postanowieniach tych dochodzimy do sedna rzeczy; sytuacja staje się wobec takiej konstrukcji przepisów niezwykle trudna, gdyby wziąć pod uwagę zasadę legalności i obowiązujące w tej mierze przepisy o postępowaniu podatkowym.

Przed wszystkim ustawa nie zawiera żadnych wskazówek co do tego, czym i w jaki sposób urząd skarbowy (rewizyjny) może uzasadnić swoje „przekonanie” o całości obrotów lub dochodów podatnika; dalej, sytuacja musi być taka, iż władza skarbowa „nie rozporządza danymi, uprawniającymi do pominięcia tych materiałów”, tak iż najważniejszy element mogący uzasadnić „przekonanie” władzy skarbowej, odpada sam przez się.

Władza skarbowa nie może nawet sięgnąć do postanowień art. 89 p. 2 lub 118 i 119 dekretu o postępowaniu podatkowym, gdyż ich zastosowanie wykluczałoby automatycznie możliwość skorzystania z uprawnień wynikających z omawianej ustawy o obywatelskich komisjach podatkowych; tak więc mamy już możliwość stwierdzenia, iż nie zachodzi konkretnie żadna z sytuacji, osłabiających obronne stanowisko podatnika wobec władzy skarbowej, a mianowicie: z ksiąg podatnika nie wynika obrót bądź dochód znacznie niższy od przeciętnego obrotu lub dochodu podatników wykonujących podobną działalność gospodarczą, których obrót lub dochód ustalono w wysokości wynikającej z ich ksiąg, bądź w wysokości podanej przez nich w zeznaniach podatkowych, i władza skarbowa również nie stwierdziła, by księgi podatnika zawierały elementy jego działalności gospodarczej, któreby pozostawały we wzajemnej ze sobą sprzeczności.

Władza podatkowa nie ma zatem w konkretnym przypadku podstaw do nieuznania ksiąg podatnika za dowód tym więcej, iż nie udowodniła ich nieprawidłowości nawet formalnej, a co za tym, nie ma dostaw do oszacowania podstawy opodatkowania w myśl art. 118 dekretu o postępowaniu podatkowym.

W tym stanie rzeczy odpadłby również ewentualny argument, jakoby obywatelskie komisje podatkowe spełniały rolę komisji szacunkowych jako czynnika pomocniczego przy ustalaniu podstaw opodatkowania „w braku danych do ustalenia rzeczywistej wysokości” tych podstaw.

Charakterystycznym jest przepis warunkujący przekazywanie spraw obywatelskiej komisji podatkowej okolicznością, iż „podatnik mimo wezwania nie skorygował zeznania do wysokości, uznanej przez urząd skarbowy za słuszną”.

Jeżeli zważyć, iż brak w ustawie przepisu stwierdzającego, by wniosek urzędu skarbowego (rewizyjnego) był wiążący dla obywatelskiej komisji podatkowej, omawiane postanowienie wprowadzi niejednego praktycznie myślącego podatnika w dylemat, czy nie lepiej pójść na ugodę z władzą skarbową aniżeli ryzykować ewent. podwyżkę podstawy opodatkowania proponowanej mu przez władzę skarbową jako „słuszną”, co przecie przy pewnym dynamicznym i dążącym do rezultatów składzie komisji obywatelskiej nie jest wykluczone?

A dalej, czyż przez zgodę na proponowaną podatnikowi przez władzę skarbową podstawę opodatkowania podatnik nie przyznaje pośrednio, iż prowadzone przez niego księgi handlowe, uproszczone czy podatkowe, rzeczywiście nie obejmują całości obrotów i dochodów — jakkolwiek księgi te nie wykazują (przynajmniej udowodnionej) nieprawidłowości?

Wbrew ogólnemu mniemaniu ustawa nie przewiduje przekazania do obywatelskich komisji podatkowych spraw o ustalenie rocznego wymiaru podatku, w którym doręczono podatnikowi nakaz płatniczy, a więc prawomocne wymiary podatkowe za lata ubiegłe, chyba że zachodzą okoliczności, uzasadniające wznowienie postępowania wymiarowego zgodnie z dekretem z dnia 16 maja 1946 r. o postępowaniu podatkowym.

Wznowienie zaś postępowania może nastąpić jedynie, jeżeli decyzja została spowodowana przez sfałszowanie lub przedstawienie sfałszowanego dokumentu, przez fałszywe zeznanie świadka, biegłego lub tłumacza, przekupstwo lub inny czyn karany sędownie albo przed upływem okresu przedawnienia, jeżeli wyjdą na jaw istotne dla sprawy nowe okoliczności faktyczne, które istniały już przy wydaniu decyzji, lub nowe środki dowodowe, o ile okoliczności te i środki w toku postępowania nie były znane władzy rozstrzygającej lub nie mogły być wówczas powołane przez stronę zainteresowaną we wznowieniu bez jej winy.

Wysunięte na wstępie wnioski odnośnie charakteru i celu omawianej ustawy znajdują potwierdzenie w następujących przepisach ustawy:

Od decyzji urzędu skarbowego (rewizyjnego), wydanej na podstawie orzeczenia obywatelskiej komisji podatkowej, ustalającej wysokość zobowiązania podatkowego, służy podatnikowi odwołanie do właściwej komisji odwoławczej przy izbie skarbowej, która rozstrzyga ostatecznie według swobodnego uznania.

Przy wydawaniu orzeczeń obywatelska komisja podatkowa oraz komisja odwoławcza nie są związane w zakresie ustalenia wysokości zobowiązań podatkowych przepisami dekretu o postępowaniu podatkowym.

mgr Z. Mielcarzewicz.

Wiadomości skarbowe

Ulgi inwestycyjne

W Dzienniku Ustaw Nr 43/1947 ogłoszono ustawę z dnia 2 czerwca 1947 r. o ulgach inwestycyjnych celem skierowania kapitałów prywatnych do wzięcia udziału w gospodarczej odbudowie kraju.

Sumy wydatkowane na inwestycje:

1. nie podlegają dochodzeniu przez władze skarbowe co do ich pochodzenia,
2. zwalnia się od podatku pobieranego na podstawie dekretu z dnia 13 kwietnia 1945 r. o nadzwyczajnym podatku od wzbogacenia wojennego, jeżeli nie zostały opodatkowane tym podatkiem przed dniem wejścia w życie ustawy o ulgach inwestycyjnych, tj. przed dniem 13 czerwca 1947 r.,
3. zwalnia się od podatku dochodowego, pobieranego na podstawie dekretu z dnia 8 stycznia 1946 r., jeżeli nie zostały opodatkowane tym podatkiem przed dniem wejścia w życie ustawy o ulgach inwestycyjnych, tj. przed dniem 13 czerwca 1947 r.; przepis ten nie dotyczy jednak sum, pochodzących z dochodów, osiągniętych po dniu wejścia w życie ustawy o ulgach inwestycyjnych, tj. po dniu 13 czerwca 1947 r.

Powyższe sumy mogą być wydatkowane zarówno z zasobów w walucie krajowej jak i w walutach obcych, a także w należnościach lub innych wartościach, posiadanych w kraju lub zagranicą.

Za inwestycje w rozumieniu ustawy uważa się:

1. odbudowę, przebudowę lub budowę nieruchomości;
2. założenie nowego przedsiębiorstwa na terenach Ziemi Odzyskanych;
3. nabycie lub wydzierżawienie nieruchomości mieszkalnych, przemysłowych oraz przedsiębiorstw przemysłowych wszelkiego rodzaju, dokonane na podstawie dekretu z dnia 6 grudnia 1946 r. o przekazywaniu przez Państwo mienia nierolniczego na obszarze Ziemi Odzyskanych i b. Wolnego Miasta Gdańska;
4. uwidocznione w księgach powiększenie kapitału zakładowego lub obrotowego przedsiębiorstw, istniejących w dniu wejścia w życie ustawy o ulgach inwestycyjnych, tj. w dniu 13 czerwca 1947 r.;
5. założenie innych przedsiębiorstw, które określi rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu w porozumieniu z Ministrem Skarbu;
6. przywóz towarów z zagranicy na podstawie otrzymanych zezwoleń przywozowych, stwierdzających, iż przywóz podlega przepisom ustawy o ulgach inwestycyjnych;

Ulgi inwestycyjne stosuje się do inwestycji, wymienionych wyżej w pkt. 4), jeżeli zostaną dokonane i zgłoszone właściwemu urzędowi skarbowemu w terminie do dnia 31 sierpnia 1947 r., a do pozostałych inwestycji, jeżeli zostaną dokonane i zgłoszone w terminie do dnia 31 grudnia 1947 r.

Jeżeli odnośnie tych ostatnich inwestycji całkowite zużycie sum nie może nastąpić w terminie do dnia 31 grudnia 1947 r., inwestycje te będą korzystały z ulgi, jeżeli całkowita suma tych inwestycji zostanie w powyższym terminie zgłoszona właściwemu urzędowi skarbowemu, a zużyta do dnia 30 czerwca 1948 r.; termin ten może być przedłużony rozporządzeniem Ministrów Przemysłu i Handlu oraz Skarbu i Odbudowy.

Z dniem 13 czerwca 1947 r. traci moc obowiązującą ustawa z dnia 9 kwietnia 1938 r. o ulgach inwestycyjnych.

Lustratorzy społeczni

Ustawą z dnia 2 czerwca 1947 r. powołano przy urzędach skarbowych (rewizyjnych), na czas od dnia 1 lipca

1947 r. do dnia 30 czerwca 1948 r., tzw. lustratorów społecznych. Lustratorów powołuje i deleguje właściwa terytorialnie powiatowa (miejska) rada narodowa.

Lustratorzy społeczni pracują pod nadzorem naczelnika urzędu skarbowego w ramach jego ogólnych instrukcji w zespołach pod kierownictwem jednego z lustratorów. Kierownika zespołu wyznacza dyrektor izby skarbowej na wniosek okręgowego lustratora społecznego.

Celem koordynacji pracy lustratorów społecznych, inspekcji ich pracy, szkolenia i instruowania wojewódzka rada narodowa powołuje i deleguje do właściwej izby skarbowej-okręgowego lustratora społecznego. Okręgowy lustrator społeczny nie ma prawa wydawania zarządzeń, instrukcji i poleceń władzom skarbowym ani przeprowadzania inspekcji tych władz. Podlega on dyrektorowi izby skarbowej i winien stosować się do udzielonych mu instrukcji i wskazówek,

Zadaniem lustratorów społecznych jest:

1. współdziałanie z urzędami skarbowymi (rewizyjnymi) i ochroną skarbową w ujawnianiu osób, uchylających się od opodatkowania lub trudniących się nielegalnymi procederami zarobkowymi,
2. współdziałanie z urzędami skarbowymi (rewizyjnymi) w pobożeniu podatków i danin,
3. zbieranie i komunikowanie pisemnie urzędowi skarbowemu (rewizyjnemu) wszelkich danych, mogących mieć wpływ na ustalenie obowiązku podatkowego, rozmiaru tego obowiązku oraz na pobór ustalonych zobowiązań podatkowych.

Lustratorzy społeczni korzystają z uprawnień, przysługujących władzom skarbowym oraz uprawnień przysługujących organom ochrony skarbowej.

Urząd Skarbowy (rewizyjny) obowiązany jest wykorzystać materiał faktyczny, dostarczony przez lustratora społecznego. Jeżeli materiał ten nie jest zdaniem urzędu skarbowego (rewizyjnego) wystarczający do ustalenia wysokości zobowiązań podatkowych zgodnie z pisemnym wnioskiem lustratora społecznego, urząd skarbowy obowiązany jest przekazać sprawę obywatelskiej komisji podatkowej do rozstrzygnięcia.

Dowody wewnętrzne

I.

Ministerstwo Skarbu w drodze wyjątku poleca nie kwestionować prowadzonych przez podatników w latach 1946 i 1947 ksiąg handlowych, uproszczonych i podatkowych, w których zapisy dotyczące zakupu rzeczy ruchomych, oparte będą nie na rachunkach dostawców, a na dowodach wewnętrznych, jeżeli:

1. dowody wewnętrzne będą zawierały wszystkie dane wymienione w art. 86 ust. 2, a w pierwszym rzędzie zgodne z rzeczywistością imię i nazwisko (firmę) dostawcy i jego dokładny adres oraz podpisy tych osób, które bezpośrednio dokonały zakupu;

2. niezależnie od prowadzonych ksiąg podatek założy specjalną ewidencję zakupów, księgowanych na podstawie dowodów wewnętrznych i wpisze oraz nadal będzie wpisywać do niej w porządku chronologicznym wszystkie wspomniane transakcje;

3. w składanych bieżąco w 1947 r. deklaracjach miesięcznych na podatek obrotowy i dochodowy podatek będzie wykazywał w oddzielnych sumach miesięczne kwoty zakupu według rachunków oraz według dowodów wewnętrznych, podając jednocześnie ilość transakcji księgowych na podstawie tych dowodów.

I. ART. SPOŻYWCZE

Wykaz artykułów spożywczych pierwszej potrzeby oraz dopuszczalna wysokość zysków brutto przy ich sprzedaży

ARTYKUL	Maksymalny koszt przerobu równa się:	Maksymalna cena hurtowa łącznie z kosztami przerobu równa się:	Maksymalna cena detaliczna równa się:
Mąka żytnia — 90%	19%	Cenie targowej żyta powiększonej o . 29%	Cenie hurtowej maki powiększonej o . 16%
Mąka pszenna — 80%	28%	cenie targowej pszenicy powiększ. o . 38%	Cenie hurtowej maki powiększonej o . 16%
Kasza jęczmienna — 55% perłówka I-gat.	80%	cenie targow. jęczmienia powiększonej o 94%	cenie hurtowej kaszy powiększonej o . 16%
Kasza jęczmienna łamana — 65%	46%	cenie targow. jęczmienia powiększonej o 56%	cenie hurtowej kaszy powiększonej o . 16%
Pęczak — 70%	46%	cenie targow. jęczmienia powiększonej o 56%	cenie hurtowej pęczaku powiększonej o 16%
Kasza jaglana — 60%	85%	cenie targowej prosa powiększonej o . 100%	cenie hurtowej kaszy powiększonej o . 16%
Chleb żytni z mąki — 90%	—	cenie hurtowej maki żytniej obniż. o . 9%	cenie hurtowej chleba powiększonej o . 10%
Chleb pszenny z mąki — 80%	—	cenie hurtowej maki pszennej obniż. o . 4%	cenie hurtowej chleba powiększonej o . 10%
Bułki 50 gr. z mąki pszennej — 80%	—	cenie hurtowej maki pszennej powięk. o 22%	cenie hurtowej bułek powiększonej o . 12%
Mięso wołowe I gat. (ze sztuk tuczonych	—	cenie targowej żywca powiększonej o . 62%	a) polędwica i rozbeł. średniej cen hurtowych mięsa I i II gatun. powiększonej o 65%

Zysk brutto ²⁾

ARTYKUŁ	Maksymalny koszt przerobu równa się:	Maksymalna cena hurtowa łącznie z kosztami przerobu równa się:	Maksymalna cena detaliczna równa się:
Mięso wołowe II gat. (ze sztuk mięsnych)		cenie targowej żywca powiększonej o . 80%	b) mięso pieczeniowe: średniej cen hurtowych mięsa I i II gatun. powiększonej o 25% c) mięso rosolowe: średniej cen hurtowych mięsa I i II gatun. powiększonej o 15% d) kości: średniej cen hurtowych mięsa I i II gatunku obniżonej o 85%
Mięso wieprzowe		cenie targowej żywca powiększonej o . 32%	Komisje cennikowe ustala ceny maksymalne detaliczne mięsa wieprzowego wg. zwyczajów i norm miejscowych, wychodząc z ceny hurtowej mięsa, średniej wydajności różnych gatunków mięsa z półtuszy, przy założeniu wyższych zysków brutto dla gatunków mięsa luksusowego, niższych dla gatunków popularnych z tym, żeby całkowity detaliczny zysk brutto z półtuszy nie przekraczał 17%
Ślonina	—	cenie targowej żywca powiększonej o . 52%	cenie hurtowej słoniny powiększonej o 15%
Śmalec	—	cenie targowej żywca powiększonej o . 90%	cenie hurtowej smalcu powiększonej o 15%

Zysk brutto ³⁾

ARTYKUŁ	Dopuszczalna wysokość zysku brutto w:		UWAGI:
	hurcie:	detalu:	
Masło mleczarskie	8%	15%	
Masło osetkowe	—	15%	
Wędliny	8%	17%	Komisje Cennikowe ustala cenę hurtową i detaliczną w zależności od zwyczajów i norm miejscowych, nie przekraczając dopuszczalnych wysokości zysków brutto w hurcie 8%, w detalu 17%.
			Komisje Cennikowe mogą w wyjątkowych wypadkach z ważkich i trwałych lokalnych powodów obniżyć lub podwyższyć o jedną dziesiątą, ustalone powyżej wysokości zysków brutto.

Załącznik do rozporządzenia Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 1 lipca 1947 r. wydanego w porozumieniu z Ministrem Aproprowiacji w sprawie wykazu artykułów spożywczych pierwszej potrzeby oraz dopuszczalnych zysków brutto przy ich sprzedaży.

Od warunku wymienionego w pkt. 1) możemy częściowo odstąpić, gdy zakup dotyczy artykułu nie wytwarzanego w kraju, bądź artykułu pochodzenia zagranicznego. nierozprowadzonego w drodze normalnych obrotów przez Państwo, przedsiębiorstwa państwowe, spółdzielcze lub prywatne firmy importowe; sporządzane na tego rodzaju zakupy dowody wewnętrzne mogą nie zawierać danych, wymienionych w art. 86 ust. 2 pkt. 1) i pkt. 2).

W razie wątpliwości co do tego, czy zachodzą okoliczności wyżej podane, ciężar dowodu spoczywa na podatniku; dopuszczalnymi w tym względzie dowodami są zaświadczenia właściwych ministerstw lub związków samorządu gospodarczego.

II.

Nie mogą być jednak uznane za dowód księgi w przypadku, gdy ponad 50% zapisów, dotyczących zakupu, jest opartych na dowodach wewnętrznych, lub gdy oparte na tych dowodach zapisy dotyczą artykułów, znajdujących się na rynku w dostatecznej ilości, w związku z czym podatnik miał możliwość korzystania z różnych źródeł zakupów, bez potrzeby zwracania się do przygodnych dostawców.

W żadnym razie nie może być tolerowane udokumentowanie dowodami wewnętrznymi zapisów, dotyczących zakupu artykułów produkowanych i rozprowadzonych (lub tylko rozprowadzonych) przez przedsiębiorstwa sektora państwowego, samorządowego bądź spółdzielczego, jak również zakupów u hurtowników prywatnych.

Poradnik księgowego

Uwagi do kalkulacji przemysłowej.

Nawiązując do artykułu wstępnego nr. 25 Tygodnika z dnia 21. czerwca br. oraz artykułu na temat „Arkusze rozliczeniowy kosztów” w nr 26 Tygodnika str. 263, podajemy ogólne uwagi na temat kalkulacji przemysłowej w związku z koniecznością ścisłego przestrzegania takich warunków, które nie będą godziły w politykę stosowania niesłusznych cen na artykuły wytwarzane przez przemysłowców czy też rzemieślników.

Ustalenie takiej czy innej ceny na pewien produkowany artykuł niewątpliwie musi znaleźć swe słuszne uzasadnienie w kalkulacji.

W praktyce, jeżeli chodzi o przemysł, sprawa ta nie jest wyjątkowo jeszcze na właściwej drodze, czego dowodem liczne zapytania z grona przemysłowców jak należy kalkulować, by nie przekroczyć dozwolonej normy, — względnie takie pytanie, jaka jest dozwolona marża zyskowa w przedsiębiorstwie przemysłowym. Niestety trudno w tej chwili podać nam konkretne liczby procentowe z tej prostej przyczyny, że dotychczas nie dysponujemy danymi obowiązującymi. Na tym odcinku słuszne są i uwagi natury indywidualnej, to znaczy, że cena sprzedaży w wysokim stopniu uzależniona jest od kosztów produkcji, które w pewnych identycznych przedsiębiorstwach przemysłowych różnorodnie mogą się kształtować. I tak do odmiennych wyników dojdziemy w przedsiębiorstwie przemysłowym mniej zmechanizowanym, aniżeli w takim, które w większym stopniu przeważa system rękodzielniczy. Ponadto wpływają na kształtowanie się cen warunki pacy, użyteczność maszyn, zdolność produkcyjna itp.

Niemniej ciekawe wnioski możnaby wysuwać r.a temat pojęcia zysku brutto w przedsiębiorstwie przemysłowym, z którym to zagadnieniem spotykamy się przy rewizji ksiąg handlowych przez władze skarbowe. Jeżeli sprawy te nie nasuwają żadnej wątpliwości w przedsiębiorstwach handlowych, w których sprzedajemy gotowy produkt, to w przedsiębiorstwie przemysłowym pojęcie zysku brutto należałoby zaliczyć raczej do pojęć względnych, a więc o różnorodnej interpretacji.

Nowoczesna kalkulacja przemysłowa, wyprowadzane wyniki na podstawie arkusza rozliczeniowego kosztów nie obejmują zysku brutto, a mówią zupełnie słusznie o pewnym szeregowym rodzaju kosztów, które w ostatecznej sumie dają koszt własny wyprodukowanych towarów. Gdybyśmy zatem drogą statystyczną i porównawczą ustalić pragnęli pewne normy kalkulacyjne przedsiębiorstwa przemysłowego w zakresie kosztów produkcji, to dopuszczalne

III.

W związku z powyższym Ministerstwo Skarbu wyjaśnia, iż do podatników, u których zapisy w księgach udokumentowane będą w sposób wskazany w części I niniejszego okólnika, nie będą miały zastosowania rygory, wynikające z art. 140 dekretu z dnia 11 kwietnia 1947 r. zawierającego prawo karne skarbowe (Dz. U. R. P. Nr 32, poz. 140), gdyż w tym przypadku udokumentowanie zapisów jako zgodne z zarządzeniem Ministerstwa Skarbu uznane być powinno za „właściwe” w rozumieniu art. 140 p. k. s.

IV.

Księgi handlowe i przedsiębiorstwa podatników, u których przy badaniu deklaracji miesięcznych na podatek obrotowy i dochodowy stwierdzone zostanie, iż odsetek zapisów udokumentowanych dowodami wewnętrznymi jest wysoki, powinny być w pierwszym rzędzie poddane kontroli połączonej z oględzinami po myśli okólnika ministerstwa skarbu z dnia 10 lutego 1947 r. L. D. V. 532/1/47.

V.

Zarządzenia zawarte w okólniku Ministerstwa Skarbu z dnia 2 stycznia 1947 r. L. D. V. 1/2/171/46 oraz z dnia 16 lutego 1947 r. Nr. D. V/7930/47 w sprawie księgowania zakupów dokonywanych przez apteki, hurtownie farmaceutyczne oraz przemysł farmaceutyczny pozostają nadal w mocy (okólnik Min. Skarbu z 9. VI. 47 Nr 135 L. D. V. 4007/3/47).

stawki procentowe odnosić się powinny do takich charakterystycznych kosztów, jak

1. koszty materiałowe,
2. koszty wytwarzania,
3. koszty administracji,
4. ogólne koszty sprzedaży,
5. specjalne koszty sprzedaży.

Przy kontroli przez przemysłowca ustalonej ceny sprzedaży na wyprodukowany towar niewątpliwie spotkamy się z pierwszym kardynalnym pytaniem, jakie stosujemy stawki procentowe w kalkulacji. Liczby te z drugiej strony muszą znaleźć swe potwierdzenie w księgowości w ramach ogólnych, gdy prowadzimy księgowość w ujęciu najprostszym, a więc np. w zurnalu tabelarycznym, a w szerszym w księgowości przebitkowej przy stosowaniu arkusza rozliczeniowego kosztów.

Sprawdzenie, czy ustalamy słuszną, czy też niesłuszną cenę sprzedaży, jest z ramienia organów kontrolnych zawsze możliwą. Oczywiście łatwiej dojść do wyniku przy produkcji prostej, a więc przede wszystkim przy produkcji wyłącznie jednego artykułu, — lecz z drugiej strony błędne byłoby łudzenie się, że w tych przedsiębiorstwach, w których produkuje się różnorodne artykuły, okazuje się osiągnięcie wyników więcej jak wątpliwe. W wypadku ostatnim można dojść do rezultatu więcej lub mniej skomplikowanym systemem. Do takich najprostszych dróg zaliczamy podporządkowanie różnych artykułów jednemu wspólnemu mianownikowi, jeżeli nie znajduje się pewnych składników, które tę metodę by wykluczyły. Wynik będzie coprawda ogólny, lecz zawsze dostateczny sprawdzian.

Opierając się na arkuszu rozliczeniowym podanym w nr. 26 Tygodnika str. 264 podajemy poniżej liczbowy przykład na temat kalkulacji w przemyśle.

Zakładamy, że w przedsiębiorstwie produkuje się jeden artykuł. Cena sprzedaży za jednostkę wynosi zł 800,—, a przemysłowiec oświadcza, że w kalkulacji swej przewidywał zysk netto 10%. Na dalsze zapytania wyjaśnia, że na jednostkę sprzedawanego towaru za zł 800,—

potrzeba surowca zasadniczego za	zł 80,—
surowca pomocniczego za	„ 12,—
a robocizna wynosi	„ 200,—
razem	zł 292,—

Uwagi kalkulacyjne podane w nr. 26 Tygodnika obejmują ustalenie kosztów w stosunku do robocizny i zużytego su-

rowca. Gdybyśmy zatem pragnęli ustalić ogólną stawkę procentową na podstawie liczb ogólnych kosztów, wówczas otrzymamy następujący wynik:

suma kosztów wynosi	zł 124200,—
mniej wkalkulowane koszty materiał.	„ 3.655,—
	<hr/>
	zł 120.545,—

Powyższa suma w stosunku do kosztów bezpośrednich (zł 140.655,—), to jest surowca i robocizny bezpośredniej, wynosi 85%. Kalkulacja da nam więc następujący wynik:

surowiec zasadniczy	zł 80,—
surowiec pomocniczy	„ 12,—
robocizna	„ 200,—

plus 85% ogólnych kosztów od
zł 292,— (tj. surowca i robocizny)

zł 540,20

plus 10% zysku netto wg. wyżej
wspomnianego oświadczenia

zł 54,02

Cena sprzedaży

zł 594,22

Przemysłowiec sprzedawał wyprodukowany towar za zł 800,— zamiast jak powyższa kalkulacja wykazuje za zł 595,— (po zaokrągleniu w zwyż), to znaczy zarabiał o 205,— zł. za dużo. Zysk netto jego nie wynosił więc 10%, lecz 48%.

Jeżeli teraz z kolei przejdziemy do wyprowadzenia ceny sprzedaży na podstawie dorzutów procentowych usta-

lonych w arkuszu rozliczeniowym kosztów (str. 264 Tygodnika), otrzymamy następujący wynik:

surowiec zasadniczy	zł 80,—
surowiec pomocniczy	„ 12,—
robocizna bezpośrednia	„ 200,—

zł 292,—

plus 43,7% kosztów ogólnych od zł 292,—

„ 127,60

zł 419,60

7,8% kosztów administracji od zł 419,60

„ 32,73

10,1% ogólnych kosztów sprzedaży

„ 42,38

11,3% specjalnych kosztów sprzedaży

„ 47,42

zł 542,13

10% zysku netto

„ 54,21

cena sprzedaży

zł 596,34

Porównując otrzymany wynik z wyżej wykazanym na podstawie kalkulacji najprostszej, która dała wynik zł 594,22, stwierdzamy wynik prawie identyczny, bowiem dyferencja (zł 2,12) jest minimalna.

Powyższy przykład udowadnia, że kalkulację stwierdzić możemy w dwojaki sposób, każdorazowo jednak w oparciu o liczby wykazane w księgowości. Ponadto pamiętać należy o ciągłym badaniu ustalonych stawek kalkulacyjnych, tj. conajmniej w okresach miesięcznych ze względu na ewtl. zmianę w kształtowaniu się kosztów prowadzenia przedsiębiorstwa.

mgr M. Nowicki.

Wyjaśnienia w sprawach prawnych

Zabezpieczenie reszty ceny kupna przed zmianą wartości pieniądza.

Bronisław K. — Łódź — W związku z zamiarem sprzedaży nieruchomości o wartości 3.000.000 zł pragnie się Bronisław K. dowiedzieć: 1. czy jest możliwe zabezpieczenie reszty ceny kupna w wysokości 1.500.000 zł w formie hipoteki wpisanej w złotych w złocie lub w złotych według wartości zboża.

2. Jeśli powyższe zabezpieczenie reszty ceny kupna nie jest możliwe, jak skonstruować umowę sprzedaży, aby uzyskać inne zabezpieczenie reszty ceny kupna na nieruchomości, nieczułe na zmianę wartości pieniądza.

Ad 1. Odpowiadając na pierwsze pytanie, stwierdzić trzeba, że nie jest możliwe udzielenie zabezpieczenia reszty ceny kupna w formie hipoteki zwykłej w złotych w złocie lub w złotych według wartości zboża. Istnieje jednak możliwość dokonania podobnego zabezpieczenia w formie hipoteki kaucyjnej, co jednak nie da właściwego zabezpieczenia przy bardzo znacznym spadku wartości pieniądza.

Ad 2. Najlepsze rozwiązanie daje zapis reszty ceny kupna w formie ciężaru realnego, tj. w formie powtarzających się świadczeń w zbożu, które to świadczenia na żądanie wierzyciela lub dłużnika mogą być przeliczone i płacone w pieniądzu — jeśli strony takie postanowienie w umowie umieszczą. Ciężar realny polega na obowiązku powtarzających się świadczeń i w tych warunkach reszta ceny kupna musiałaby być rozłożona w czasie. Dalej, wydaje się, że byłoby konieczne ujęcie sprzedaży nieruchomości w formę umowy zamiany, gdyż wtedy nie będziemy mieli do czynienia z ceną i resztą ceny, dla których trudniej ustanowić ciężar realny — lecz możemy mieć do czynienia z przysporzeniem prawa majątkowego, którym będzie ciężar realny.

Krótką odpowiedź udzielona na pytanie Bronisława K. wymaga jednak dokładniejszego omówienia, gdyż poruszone zagadnienie wydaje się mieć duże znaczenie w związku z występującą w ostatnich latach zmianą wartości pieniądza.

Nowe prawo rzeczowe zezwala na zapis hipotek jedynie w formie oznaczonej sumy pieniężnej. Suma pieniężna nie może być zmienna, lecz musi być ściśle oznaczona i to w pieniądzu mających w kraju prawny obieg. W warunkach tych można jedynie poczynić zapisy w złotych. Nie można ilości tych złotych uzależnić od zmiany wartości złota, czy też zboża. Hipoteką może być więc zapisana jed-

nie w wartości nominalnej złotych, a nie realnej. Tak sprawa się przedstawia przy zwykłej hipotece.

Pewne korzyści może jednak przynieść wierzycielowi zabezpieczenie wierzytelności — np. reszty ceny kupna — hipoteką kaucyjną. Związek między wierzytelnością i hipoteką kaucyjną jest stosunkowo luźny i wierzytelność tu — w odróżnieniu od hipoteki zwykłej — może być wierzytelnością o wysokości nieustalonej. Tak więc wierzytelności o wysokości nieustalonej mogą być zabezpieczone hipoteką o oznaczonej sumie najwyższej, czyli hipoteką kaucyjną. Dzięki temu, gdy będziemy mieli do czynienia z resztą ceny kupna w wysokości 1.500.000,— zł i przewidujemy zmianę wartości pieniądza, możemy wpisać hipotekę kaucyjną w wysokości np. 3.000.000,— zł na zabezpieczenie wierzytelności 1.500.000,— zł równej w dniu zapisu tyłu i tyłu centnarów zboża i płatnej w przyszłości według wartości zboża w dniu spłaty. Tego rodzaju zapis daje zabezpieczenie wierzycielowi, gdy wskutek zmiany wartości pieniądza ceny wzrosną o 100%, tj. z 1.500.000,— na 3.000.000. Gdy jednak wartość pieniądza jeszcze bardziej się obniży i wierzytelność przekroczy sumę 3.000.000,— zł, wierzyciel będzie tylko zaspokojony do wartości zapisu hipotecznego. Przy hipotece kaucyjnej wysokość wierzytelności może się zmieniać, natomiast zabezpieczenie hipoteczne na rzecz wierzyciela jest stałe i musi więc mieć podaną sumę najwyższą — według nominalnej wartości pieniądza — powyżej której nie można się zaspokoić z nieruchomości z tytułu hipoteki. Hipoteka kaucyjna daje duże korzyści. Nie daje ona jednak pełnego zabezpieczenia wierzycielowi przy większym spadku wartości pieniądza. Zabezpieczenie to może dać ciężar realny.

Ciężar realny polega na obowiązku powtarzających się świadczeń na rzecz oznaczonej osoby ze strony każdorazowego właściciela nieruchomości. Właściciel odpowiada również osobiście za świadczenia z ciężaru realnego, które stały się wymagalne w czasie, gdy był właścicielem nieruchomości obciążonej. Treścią ciężaru realnego mogą być tylko świadczenia w pieniądzu lub w innych rzeczach zamiennych, a więc np. w zbożu, węglu itp. Po upływie lat 20 od ustanowienia ciężaru realnego właściciel nieruchomości obciążonej może ciężar wykupić za 6-miesięcznym wypowiedzeniem, bez względu na zastrzeżenia przeciwne. Do ustanowienia ciężaru realnego potrzebny jest — podobnie jak przy hipotece — wpis w księdze wieczystej.

Jeżeli chodzi o resztę ceny kupna, są tu pewne trudności wpisania jej jako ciężaru realnego. Cena, którą przy

kupnie się płaci, jest sumą pieniężną. Pieniądz, który uzyskuje się przy sprzedaży, odróżnia umowę tę od zamiany. Cena może być kapitałem płatnym jednorazowo lub w ratach, a nawet w rencie — zawsze jednak musi być w pieniądzech. — Treścią ciężaru realnego mogą być tylko świadczenia w pieniądzech lub innych rzeczach zamiennych. Wierzyciel — który pragnie uzyskać pełne zabezpieczenie przed zmianą wartości pieniądza — winien zapisać ciężar realny nie w świadczeniach pieniężnych, lecz w innych rzeczach zamiennych, np. w zbożu, a świadczenie to na żądanie wierzyciela lub dłużnika może być wykonane w pieniądzech, po przeliczeniu wartości zboża na pieniądze, jeśli strony tak się ugodziły. W warunkach tych trudno tu mówić o reszcie ceny kupna i umowie kupna — sprzedaży, gdyż to, co sprzedający uzyskuje, nie będą pieniądze i tylko pieniądze, lecz będą i pieniądze i ciężar realny. Umowę sprzedaży należy ująć raczej jako umowę zamiany. Przez umowę zamiany każda ze stron zobowiązuje się przenieść na drugą stronę własność rzeczy lub inne prawo majątkowe wzajemnie za zobowiązanie się do przeniesienia własności rzeczy lub innego prawa majątkowego. W omawianym przez nas wypadku — podanym przez Bronisława K. z Łodzi — będzie mógł Bronisław K. dokonać umowy zamiany, przez którą przeniesie własność nieruchomości na nabywcę, wzajemnie za co uzyska od nabywcy 1.500.000,— zł oraz ciężar realny o wartości dalszych 1.500.000,— zł w powtarzających się świadczeniach w zbożu. Umowa ustanawiająca ciężar realny winna określić, ile razy świadczenie ma się powtarzać, w jakim czasie ma ono następować oraz w jakiej ilości zboża, a dalej czy — na żądanie wierzyciela lub dłużnika — świadczenie w zbożu ma być przemienione na świadczenie w sumie pieniężnej odpowiadającej wartości zboża.

Ujęcie umowy sprzedaży w formę zamiany oraz reszty ceny kupna w formę ciężaru realnego — wydaje się najlepiej zabezpieczać interesy zbywcy nieruchomości przed ewentualnymi zmianami wartości pieniądza w wypadkach, gdy nie uzyskuje on od razu przy sprzedaży pełnej ceny kupna.

Dr Z. K. Nowakowski

BIBLIOTEKA TYGODNIKA GOSPODARCZEGO

NR 13

LECH GRABOWSKI
ADWOKAT

USTAWA

**O ZWALCZANIU DROŻYZNY
I NADMIERNYCH ZYSKÓW
W OBROTCIE HANDLOWYM**

TEKST - KOMENTARZ -
PRZEPISY ZWIĄZKOWE

(w druku)

1947

Księgarnia Wł. Wilak w Poznaniu

Oplata pocztowa uiszczona ryczałtem

Adres dla zwrotu: Administracja „Tygodnika Gospodarczego” Księgarnia Wilak, Poznań Kantaka 10

„CHEMERGON“

Fabryka chemiczno-farmaceutyczna
Poznań, ul. Fabryczna 31 — Tel. 21-70

poleca ogólnie znanej jakości preparaty:
Baby-Cream „Wanoleń”
pasta do zębów „Białyzab”
cukierki Eu-Mint przeciw kaszlowi i chrypcie

BIURKA

Krzesła gięte, Meble szkolne
Poznańska Centrala Mebli - L. KONIECZNY
Przedstawicielstwa fabryczne
POZNAŃ, ul. 27 Grudnia 5, tel. 39-71

Oliwiarki kroplowe „Unicum“

Armatury dla sanitarno-
zdrowotnych urządzeń
produkuje

„Apana“

wł. St. Kotecki, Poznań
ulica Skarbowska 20 — Telefon nr 96-91

Klej kazeinowy wodoodporny marki „KOPAK“

zatwierdzony przez Ministerstwo Lotnictwa
Stale do nabycia

Wyłącznie Przedstawiciele:
Poznań, Al. Marcinkowskiego 26
J. PRZESMYCKI i Ska
Tel. 38-92

Mączkę drzewną

poleca Firma J. Dankowski i Ska
Trzcianka powiat Piła

Cena ogłoszeń: za 1 mm na stronie 4-łamowej zł 15,—

Ogłoszenia przyjmuje dla instytucji i przedsiębiorstw państwowych oraz firm pozostających pod zarządem państwowym „P. A. P.” Polska Agencja Prasowa. Poznań, Sew. Mielżyńskiego 8 — telefon 42-63.

Redakcja: Izba Przemysłowo-Handlowa
w Poznaniu, ulica Mickiewicza 31
Tel.: 78-62, 23-65, 23-68

Ogłoszenia przyjmuje „PAR” Polska Agencja
Reklamy Fr. Krajna — Spadkobiercy
Poznań, ul. Fr. Ratajczaka 7 — Telefon
20-80 i oddz. Kraków, Rynek 61. 46 —
Tel. 503-66 — Bydgoszcz, Al. 1 Maja 16
Tel. 17-66 — Toruń, ul. Mostowa 38.

Administracja: Księgarnia Wilak Po-
znań, ul. Kantaka 10 — Tel. 44-40
Konto P. K. O. — V-4085
Cena numeru 30,— zł, prenumerata
kwartalna 300,— zł